

לאתר של בית מדרש <

סוגיות אקטואליות בנושאים שונים הנוגעים למצוות התלויות בארץ

עקירת אילנות

יש לי בחצר אילן חולה האם מותר לקצוץ?
יש בחצר ביתנו עץ פרי האם מותר לעוקרו לצורך הרחבת הדירה?
מה הדין בעץ שאינו עושה פירות או אילן סרק המסתיר את הנוף וברצוני לעוקרו?
האם מותר לקצוץ ענפים מעץ פרי המפריעים לי למעבר?
שאלות כאלו ואחרות מופנות אלינו בענייני עקירת אילנות, ננסה לכתוב את עיקרי הדברים שיבהירו את העניין כולו.

בפרשת שופטים נאמר [1]: "...לא תשחית את עצה לנדוח עליו גרזן כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות כי האדם עץ השדה וגו' רק עץ אשר תדע כי לא עץ מאכל הוא אותו תשחית..."

מפסוק זה אנו למדים שאסור לעקור אילנות מאכל שמניבים פירות, אך אין איסור בעקירת אילנות סרק או עצי פרי שאינם נותנים פירות.

ונוסיף על כך את דברי הרמב"ם [2] שגם אילן שעושה פירות בכמות מועטת שלא כרגילותו אין איסור בל תשחית בקציצתו, וזה לשונו: "וכן אילן מאכל שהזקין ואינו עושה אלא דבר מועט שאינו ראוי לטרוח בו מותר לקצוץ, וכמה יהיה הזית עושה ולא יקוצנו - רובע הקב זיתים, ודקל - שהוא עושה קב תמרים לא יקוצנו".

הרמב"ם נתן דוגמאות מהזיתים ומהתמרים המבהירות מה היא כמות מועטת, וביארו האחרונים שמשמעות הדברים היא שבכל אילן אנו מסתכלים לפי רגילותו, ואם עץ זה אינו נותן פירות בשיעור שראוי לטרוח בהם מותר לקצוץ, ואינו עובר על האיסור של "בל תשחית". אך כמובן שהדבר נמדד רק שאינו נותן פירות אפילו כשמטפל בו כדרך שאנשים רגילים לטפל בעצים.

מעיקר הדין האיסור של "בל תשחית" הוא דווקא כשעוקר את העץ דרך השחתה ללא תועלת, אך אם יש לו תועלת מעקירת העץ, כגון: שהוא רוצה להרחיב את דירתו לכיוון גינה של עצים, אין בכך איסור, ויש שהחמירו ולא התירו לעקור עץ פרי גם לצורך תועלת אלא ע"י גוי [3].

הסיבה שחלק מהפוסקים החמירו בעקירת עץ לתועלת היא על פי המבואר בגמרא [4] שיש בעקירת עץ פרי משום סכנה. כמו שהעיד רבי חנינא שבנו מת מפני שקיצץ עץ תאנה בעודה מוציאה פירות. איסור זה אף מופיע בצוואת רבי יהודה החסיד [5].

ולכן בכל עקירת עץ מאכל גם אם יש היתר מצד איסור בל תשחית, מכל מקום כלל גדול בידינו "חמירא סכנתא מאיסורא" – הסכנה חמורה מהאיסור (ולא ברור אם הסכנה קיימת רק כאשר עבר איסור או אפילו כשאינו עובר איסור) מוטב לעשות את העקירה על ידי גוי. אמנם כאשר אין היתר הלכתי לעקור את האילן, אסור לעקרו אפילו ע"י גוי.

דרך הלכתית נוספת לעקור אילן לתועלת היא להעביר את העץ למקום אחר. ויש מהפוסקים שכתבו שדרך זו מותרת לכתחילה.

כיצד ניתן להעביר עץ למקום אחר? מוציאים את העץ מהקרקע עם גוש אדמה שסביב שורשיו ומעבירים אותו למקום אחר שיכול לחיות שם. מותר להעביר את העץ רק למקום שהעץ יקבל מים ויוכל להמשיך לחיות. דרך זו אינה נחשבת כעקירה אלא העברה. תהליך זה דומה לאדם שקונה עץ ממשתלה ונוטע אותו במקומו. אמנם גם בדרך זו יש מחמירים, וע"י גוי שמעביר מותר.

ולכן מומלץ לכל מי שצריך לעקור עץ אפילו שמדובר בעקירה מותרת, כגון: שהעץ לא מניב מספיק פירות, או שיש בן משפחה שאלרגי לפריחת העץ וכדו', לא לעקור את האילן בעצמו, אלא יזמין פועל גוי שיעקור את העץ עם גוש עפר די גדול ויטע אותו במקום אחר.

במקום שיש מצוה לעקור את האילן, כגון אילן מורכב משני מינים – כלאי אילן, מותר לעקור בעצמו בלי שום חשש. כיון שמצווה לעקור אילן מורכב אין בזה לא איסור ולא סכנה.

גם המחמירים בעקירת אילנות באופנים הנ"ל, מכל מקום בקציצת ענפים נהגו להקל. כלומר, התירו לחתוך ענפים בלבד גם על ידי ישראל.

לדוגמה: ענפים המפריעים למעבר או לצורך בניית סוכה מותר לקצצם.

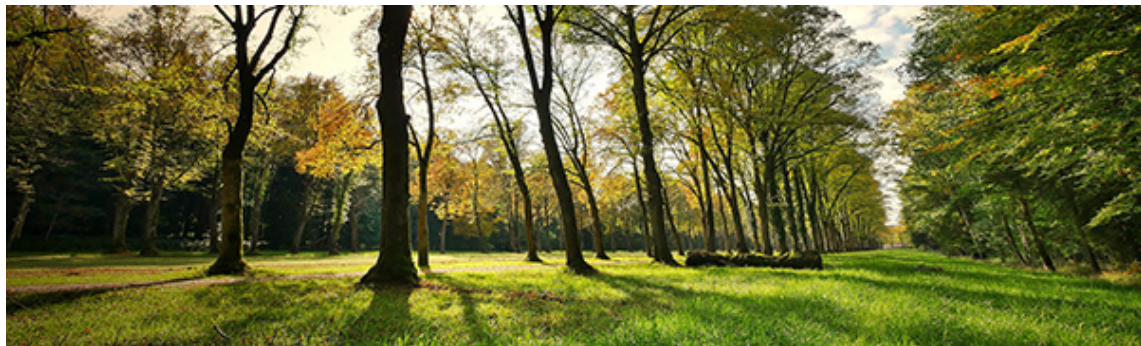
[1] דברים יט.

[2] פ"ו מהל' מלכים הל' ט.

[3] על פתחי תשובה יור"ד סי' קטז ס"ק ו.

[4] בבא קמא צא, ע"ב.

[5] אות נג, וכתבוהו הנושאי כלים בשו"ע יור"ד סי' קטז.

שאלות שנשלחו ל"שאל את הרב" באתר בית המדרש להלכה

האם ט"ו בשבט הוא ראש השנה לאילנות גם לענין ערלה או רק לענין שנות מעשר?

תשובה: לט"ו בשבט יש משמעות הלכתית חשובה ביותר הן לגבי מצות תרומות ומעשרות והן לגבי מצות ערלה.

מהי המשמעות של ט"ו בשבט לגבי ערלה?

עץ שניטע במשך השנה [עד "ט"ו באב" שהם 45 יום לפני א' בתשרי], נחשבת שנת נטיעתו לשנה ראשונה כשמגיע א' תשרי, ויש למנות לו עוד שנתיים, אך אינו יוצא משנות ערלה בראש השנה שלאחר השנתיים אלא ב"ט"ו בשבט" שאחריו, וכל פרי שיחנוט לפני "ט"ו בשבט" יהיה ערלה ושיחנוט אחרי "ט"ו בשבט" יהיה פרי רבעי. לדוגמה: עץ שניטע בחודש סיון תשע"ז. הרי השנה הראשונה היא שנת תשע"ז,

השנה השניה שנת תשע"ח, השנה השלישית תשע"ט, אך רק פירות שיחנטו אחרי ט"ו בשבט תש"פ יהיו מותרים [לאחר פדיון].

נרחיב את הדברים, כדי שעץ יצא מדין ערלה צריך שיעברו שלוש שנים מיום נטיעת העץ. שנים אלו אינם שלימות, שכן שלושים יום בשנה קרויים שנה, אך שלושים יום אלו צריכים לעבור על העץ לאחר שהשריש בקרקע. 15 יום לוקח לעץ להוציא שורשים, סה"כ צריכים לעבור 45 יום מיום הנטיעה כדי שהעץ יחשב בן שנה, ולכן עץ שניטע בט"ו באב יצטרך למנות לו רק שנתיים וארבעים וחמש יום. לאחר שעברו שנתיים וארבעים וחמשה ימים אע"פ שנחשב שעברו כבר שלוש שנים אך השנה השלישית לא נגמרת בראש השנה אלא ממשיכה עד ט"ו בשבט. ולכן הפירות שחנטו קודם ט"ו בשבט יחשבו עדיין פירות ערלה, ורק פירות שיחנטו לאחר ט"ו בשבט יהיו מותרים לאכילה [לאחר פדיון רבעי].

עץ שניטע לאחר ט"ו באב, כלומר לא נקלט באדמה שלושים יום קודם ר"ה, אין ימים אלו מצטרפים למנין השנים וצריך למנות מראש השנה שאחרי הנטיעה שלוש שנים שלימות. גם במקרה זה ראוי להחמיר [בארץ ישראל] שרק פירות שחנטו אחרי ט"ו בשבט שאחרי השלוש השנים, יהיו מותרים לאכילה.

יש להדגיש כי קיימות שיטות נוספות בנושא זה, אך כתבנו כיצד ראוי לנהוג לכתחילה

מצורף בזה תפילה על אתרוג

עוד משהו שקורה בבית המדרש וכדאי לדעת עליו

חדש!

הרינו שמחים להודיע על ספר חדש שיצא לאור ע"י בית המדרש בנושא כלאים.

בספר שני חלקים

א. משניות כלאים פרקים א-ג (העוסקות בכלאי אילן וכלאי זרעים) עם פירוש דברי שיר מאת הרב שאול רייכנברג שליט"א. בפירוש מבאר המחבר את המשניות על פי שיטות הראשונים בצורה בהירה וקלה. ובהערות מרחיב המחבר לבאר את הדברים הקשים והלא מוסברים דיים. הלומד משניות עם פירוש זה יבין בעז"ה את המשנה על בוריה ללא מאמץ רב.

המשניות יוצאות לאור במסגרת "מפעל משניות זרעים השלם" של בית המדרש. עד כה יצאו מסכתות שביעית וחלה.
ב. לספר מצורף "משפטי ארץ הלכות כלאים". חלק זה של "משפטי ארץ" הוא השלמה לסט "משפטי ארץ". בסט משפטי ארץ על שני חלקיו יש הלכות: תרומות מעשרות, חלה, שביעית, ערלה, וקיצור הלכות כלאים. עם השלמת הלכות כלאים באריכות, הושלמו ההלכות בסדר זרעים הנוגעות למעשה. מי שיש לו את הסט של משפטי ארץ ורוצה להשלימו, ירכוש ספר זה (במהדורה הבאה של המשפטי ארץ (שני חלקים) יחליפו הלכות כלאים אלה את קיצור הלכות כלאים). את הספר אפשר לרכוש במשרדי בית המדרש ובחנויות הספרים המובחרות. הפצה ראשית הפצת הספר טל. 036765382.

שיעורים במצוות התלויות בארץ ע"י רבני בית המדרש

רבני בית המדרש ישמחו להגיע לשובכם ולמסור שיעור במצוות התלויות בארץ

לפרטים ניתן לפנות למזכירות בית המדרש
בדוא"ל bhl@bhl.org.il
בטלפון 02-6488888

במסגרת בית ההוראה ע"ש הרב רזנברג זצ"ל
עונים רבני בית ההוראה במשך שעות היממה לשאלות הלכתיות
בטלפון 02-6488888 שלוחה 31.
ראש בית המדרש הגאון רבי יוסף אפרתי שליט"א
עונה בימים ראשון, שני ושלישי בין השעות 12:00 - 12:30 בשלוחה 5.
ניתן לקבל מידע או לשאול שאלות באתר בית המדרש להלכה בהתישבות,
או בכתובת האימייל bhl@bhl.org.il

בברכה,

מזכירות בית המדרש

אם אינך רואה מייל זה כראוי לחץ כאן
הודעה זו נשלחה ל- על ידי bhl@bhl.org.il
להסרה מרשימת התפוצה לחץ כאן
[Unsubscribe](#) from this list

InfoMail מערכת מקצועית לדיור אלקטרוני לעסקים מבית InforUMobile